

Utvikling av en modul i fransk juridisk språk

Jan Roald & Sunniva Whittaker

Norges Handelshøyskole (NHH)

Résumé

Mise en chantier d'un cours bi-modulaire de français juridique

Les citoyens de nos sociétés évolués se trouvent de nos jours, et cela plus que jamais, confrontés aux défis lancés par la croissance exponentielle des savoirs et connaissances, transposée dans le discours de langue générale. Ceux-ci ne sont plus, en effet, confinés dans le huis clos des laboratoires et cabinets de spécialistes. Le discours médiatique en atteste amplement, qui les vulgarise à l'intention du public. Dès lors, maîtriser le rôle de citoyen, c'est, pour chacun, posséder les discours de la société et ses thématiques. Nous observons en même temps la montée en puissance des langues de spécialité elles-mêmes par la voie des sciences, des formations, des pratiques sociales et de leur régulation. L'enseignement d'une langue étrangère, le français en l'espèce, ne peut s'autoriser à faire l'impasse sur ces évolutions, qui, renforcées par la progression de l'eupéanisation et de la mondialisation, rendent incontournable une compétence discursive (textuelle, conceptuelle) en phase avec les thèmes de la société cible.

Il suffit d'observer les titres des médias sur une courte période pour se convaincre de la place privilégiée accordée à l'économie dans les discours sociétaux. Or, qui dit économie, dit droit, celui-ci étant convoqué pour régir les rapports économiques, comme il régit la société et tout individu.

Dans cette logique, et partant du constat d'une quasi absence des discours de spécialité dans les programmes classiques d'enseignement du français en Norvège, nous avons conclu à un besoin certain de la mise en route d'enseignements de spécialité, à commencer par le droit et l'économie.

Cette conclusion se matérialise par notre mise en chantier d'un cours en ligne bi-modulaire portant sur le français juridique, avec pour but de développer chez les apprenants des compétences juridico-linguistiques, notamment dans les domaines commerciaux et des relations professionnelles (DCT). La cible est hétéroclite, allant de futurs traducteurs et interprètes professionnels à des étudiants en droit et en économie en passant par des bénéficiaires de la formation continue.

Les majeurs défis auxquels doit faire face la conception d'un cours de ce genre sont à identifier sur deux plans. D'abord, il importe de prendre la mesure des connaissances de départ que posséderait la cible rapportées à un cours qui sera à cheval sur le linguistique et le conceptuel (registres, le terminologique, l'encyclopédique). Ensuite, la mise en service du support informatique impose de refonder le montage pédagogique. Du reste, une approche comparée constituera le fil rouge de l'ensemble du cours, fondée sur l'assomption que l'acquisition d'une langue étrangère, avec le savoir et l'expérience qu'elle véhicule, passe inéluctablement par la langue maternelle de l'apprenant et le savoir et l'expérience codés dans celle-ci.

Vi gjennomlever en periode hvor alt flyter i høyskole- og universitetssektoren. Fagene splittes opp i moduler, og vi føler uro for at den helhetlige tankegangen og fagenes helhet blir borte. På den annen side tvinger situasjonen fram nytenkning, nye idéer, og temaene kan lettere relateres til andre sektorer eller fagområder.

Tilskyndet av disse trendene og de nye rammebetingelsene har Franskseksjonen ved FSK tatt grep for å utvikle nettmoduler i to fagspråklige domener: fransk juridisk språk og fransk øk-adm.språk. Modulene skal legges ut som et fjernundervisningstilbud.

Vi skal skissere modulene i juridisk fransk: bakgrunn, idéer, utfordringer og utforming. Det siste skal vi demonstrere ved hjelp av noen illustrasjoner.

1. Bakgrunn

Begrepet ”morsmåls- eller fremmedspråkbeherskelse” er ingen fast størrelse i omfang. Vi kommer alle til kort når språket vi behersker, glir inn i et segment av vår komplekse virkelighet vi er lite fortrolige med, f.eks. kvantefysikk. Her ligger kjernen i fagspråket.

Vi er mer enn noen gang blitt et TEKSTsamfunn. Av samfunnets samlede tekstproduksjon utgjør tekster med en eller annen faglig tilknytning sannsynligvis en betydelig overvekt. En observasjon over tid av media viser en økende tematisering av fag som jus og økonomi og sosiale praksiser avledet av disse fagene. Å tilegne seg et fremmedspråk er derfor også utvikling av ferdigheter for å mestre, altså å forstå og å kunne produsere tekster, også faglige tekster. M.a.o. den kommunikative kompetanse.

Omfanget av tekster som produseres innenfor det vidt definerte samfunnsområdet vi betegner som **økonomi** (vi ser bort fra ren forskning), øker i minst samme tempo som antall tekster som relaterer seg til andre samfunnsområder. Temaene i disse tekstene spres over hele samfunnet gjennom tekster som avledes av de primære: gjennom massemedia, tidsskrifter osv.

Den samme utviklingen observeres på det juridiske området. I en rettsstat ligger **JUS**en til grunn for styringen av vår hverdag. Vi inngår f.eks. opp til flere kontrakter pr. dag, om enn stilltiende i de fleste tilfeller.

Økonomi, her forstått som en sosial praksis, forholder seg til jusen på samme måte som vi alminnelige fysiske personer. Til grunn for økonomisk virksomhet ligger jusen. Jusen styrer den økonomiske virksomheten, som på sin side skaper stadig nye rettslige forhold og rettsvirkninger (jfr. f.eks. de juridiske spørsmål om immaterielle verdier). Jus er dermed også en integrert del av økonomiens kontekst.

Vi opplever altså at 2 funksjoner i samfunnet blir i økende grad tematisert i vår hverdag. Følgelig blir det en nødvendighet for den enkelte som samfunnsmedlem å tilegne seg kunnskaper innenfor økonomi og jus – utvide sitt begrepsforråd. Dette er parallelt med nødvendigheten av å skaffe seg kunnskaper i bruk av IT, IKT, Internett. Vi opplever Enron-skandaler og mer lokale evenementer av samme karakter. Disse hendelsene fører til generering av tekster. Vi blir informert om konkurs, om faktoring, diskontering av fordringer og inkassovirksomhet, begreper som samtidig er forankret i lovverk og rettspraksis. Vi oppdager muligens at vår dagligdagse konkursforestilling ikke overlapper det juridiske begrepet ’konkurs’, og at inkasso ikke nødvendigvis er inkasso. Medietekster produseres i et ”annenhåndsmarked” : de refererer, kommenterer, oversetter juridiske forhold, med mer eller mindre presisjon, til den allmennspråklige sfæren.

Gjennom europeisering og globalisering øker kommunikasjonen og tekstutveksling. De samme kravene til forståelse av samfunnsforhold i de nasjonene vi kommuniserer med melder seg, først og fremst hos dem som er faglig og yrkesmessig delaktige i kommunikasjonen over språkgrensene. Norske bedrifter etablerer seg i Frankrike og omvendt. Det franske Onyx kjøper opp Norsk Gjenvinning, handlinger som aktiverer lovverk, regelverk og juridiske aktører. En gedigen tekstprodusent, EU, rykker stadig nærmere. Dette fører til krav om kunnskaper og forståelse av økonomiske sammenhenger og tilhørende juridisk rammeverk. Fransk er et sentralt EU-språk. Norge har derfor behov for folk som behersker fransk, men med en språkbeherskelse som omfatter relevant kunnskap, basert på et bæredyktig begrepsfundament.

2. Læringsmål og målgruppe

Utviklingen av et studietilbud innenfor juridisk fransk skal munne ut i lanseringen av et nettbasert 60-studiepoengs studietilbud i fransk (omfang som et tidligere grunnfag).

De 2 modulene i fransk juridisk språk har som mål å bidra til å møte disse behovene for språk koblet til faglig kunnskap og dermed til evne til kommunikasjon og forståelse på et profesjonelt nivå.

Studietilbudet er relevant for flere grupper:

- personer som satser på oversettelse og/eller tolking som profesjon, f.eks. som ledd i utdanning som må legges til grunn for å avlegge translatøreksamen
- økonomistudenter med gode forutsetninger i fransk som ev. ønsker et faglig omfang tilsvarende det nåværende valgfaget ved NHH, eller å inkorporere tilbudet som frittstående modul i porteføljen.
- personer som søker karriere i offentlig forvaltning eller utenriksstjeneste
- personer i det offentlige eller i næringslivet som skal jobbe i eller mot Frankrike eller EU-systemet (tilbud innennfor livslang læring)

3. Faglig avgrensning og hovedlinjer

Vi er ikke jurister. Fokus vil ligge på koblingen mellom det språklige og det juridiske innholdet.

Men det er ikke til å komme forbi at den kunnskapsmessige basisen vil måtte være bærebjelken i kurset. JUS representerer en selvstendig og ikke umiddelbart tilgjengelig inndeling av samfunnet. Den er en særegen begrepskonstruksjon. I forlengelse av denne logikken og i en viss forstand er det neppe feil å hevde at det er større likhet mellom fransk og engelsk i Canada, eller mellom finsk og svensk i Finland enn mellom engelsk i Storbritannia og engelsk i USA. Jusen er nettopp primært et begrepsanliggende. I tråd med denne tankegangen vil det derfor være perfekt ekvivalens mellom alle EU-språkene innenfor Unionens ulike rettsakter. En identisk situasjon i f.eks. Norge og Frankrike, som at en næringsdrivende har for store problemer med sin forretning og må melde pass, utløser ikke-identiske juridiske prosedyrer, som kommer til uttrykk i to ulike begrepssystemer og følgelig ikke-ekvivalent terminologi.

Kurset vil derfor ha to fokuser:

- Begrepsfokus: kunnskapsenheter som formidles i en kontekst ut fra det resonnementet at begreper forstås bare i en sammenheng og i kraft av deres innhold i forhold til andre begrepers innhold.
- Språkbruksfokus: tekstkonvensjoner, tekstutforming (f.eks. kontrakter), teksttypologi, fraseologi – de mer eller mindre faste forbindelsene som begrepsuttrykkene inngår i ytringen – bruk av syntaks og leksikalske ressurser, som skaper en stil, modalitet.

4. Tematikk

Den første modulen skal gi studentene et grunnlag for å forstå det franske rettssystemet (oppbygging, virkemåte, aktører) og gi en innføring i grunnleggende begreper og sammenhenger som er nødvendige for forståelsen av fordypningsstoffet.

Den andre modulen vil være fordypningssområder, hentet primært fra handelsretten (le droit de commerce) og arbeidsretten (le droit du travail). Kurset vil videre fokusere på tilsvarende områder innenfor EU-retten, som i høy grad bygger på franske rettsprinsipper. Disse områdene preges av høy ”begrepsomsetning”: i den ene enden begreper som foreldes, i den andre nye praksiser som skaper et økende antall nye begreper, med ledsagende terminologiske nydannelser og utfordringer. Harmonisering av EUs regler og rettsakter vil være en sentral søyle. Idé og innhold bygger i vesentlig grad på kurs som inngår i Fransk for næringslivet (FFN) ved NHH.

Valget av disse områdene er pragmatisk, men av høy relevans med tanke på at europeisk og globalt samkvem i første rekke ligger på de økonomiske områdene.

5. Pedagogiske overveininger

IT-mediet legger naturligvis føringer på valg av pedagogiske redskaper (jfr. nedenfor). Et avgjørende element skal imidlertid fremheves: den kontrastive tilnærmingen til det juridiske innholdet. Denne bunner i en antakelse om at innlæring av fremmedspråk etter en viss alder filtreres gjennom morsmålet og den virkelighetsoppfatningen som morsmålet representerer. Idéen om ”la cour”, ”le tribunal”, f.eks., erkjennes av en norsktalende først og fremst gjennom idéen om ”domstol”. Det finner sted et umiddelbart forsøk på ”oversettelse”. Dersom en slik institusjon ikke fantes i Norge, ville erkjennesarbeidet bli atskillig tyngre. Dette poenget har tyngde ved fokusering på bruken av språket som faglig kommunikasjonsmiddel fordi kunnskapsenheterne er primære. Juridisk språk er ikke et medium for samtaler av generell karakter. Det er ikke egnet for naturmetoden. Egentlig dreier det seg om et språk i språket, karakteristisk for alle manifestasjoner av fagspråk.

Et annet hensyn er selvsagt at for en norskspråklig fagperson vil oversettelse av juridiske tekster eller økonomiske tekster med juridisk vinkling være en relevant faglig oppgave.

De øvelsene vi presenterer nedenfor, er typiske kunnskapsøvelser som tar sikte på å få begrepene på plass.

Del 1 Juridisk terminologi

- Instruks
- Skriveblokk

- A. Rettsregler**
 - Inndeling
 - Hvordan lover blir til
- B. Rettssystemet**
 - Hovedinndelinger
 - Saksgang
 - Domstolsapparatet
- C. Personretten**
- D. Avtaleretten**
- E. Særtrekk ved juridisk språk**

